
INTERNATIONAL COOPERATION-A NECESSITY IN THE FIGHT AGAINST DRUG CRIME

Biljana Bogdanova-Smilevska

Skopje, Republic of N. Macedonia, biljana.bsmilevska@gmail.com

Abstract: Crime related to drug abuse is a threat that affects the whole world, due to its transnationality, redirection beyond the borders of the states. Drug-crime knows no bounds, spans the globe, "associated" with corruption and money laundering threatens the security of all people around the world. The fight against crime related to drug abuse is painstaking. All countries in the world, international bodies and organizations are conducting this battle on a daily basis, adopting various conventions, strategies and other acts to control this crime. The Republic of Macedonia is also part of this joint struggle of the world against drug crime. It is a signatory to numerous programs, conventions and strategies to combat this type of crime with the hope of preventing this phenomenon. International cooperation is necessary to respond to international crime and to achieve this goal it is obligatory to mention the following international organizations: Interpol, Trevi Group for the Fight against International Terrorism, Radicalism and Extremism, Europol, Eurojust, Seci-Regional Combat Center against transboundary crime, the South East Europe Stability Pact, the Schengen Agreement and the Convention implementing the Schengen Agreement. These international organizations play an important role in combating transnational crime through systematic mutual cooperation, awareness-raising of states for international security and mutual cooperation, promoting trust, communication and professional partnerships between foreign counterparts.

Keywords: drug crime, international cooperation, Interpol, Europol.

МЕЃУНАРОДНАТА СОРАБОТКА-НЕОПХОДНОСТ ВО БОРБАТА ПРОТИВ НАРКО-КРИМИНАЛОТ

Билјана Богданова-Смилевска

Скопје, Република С. Македонија, biljana.bsmilevska@gmail.com

Резиме: Криминалитетот поврзан со злоупотреба со дрога претставува закана кој го засега целиот свет, поради неговата транснационалност, односно движење надвор од границите на државите. Нарко-криминалитетот не познава граници, се протега низ целиот свет, „здружен“ со корупцијата и перењето пари се заканува врз безбедноста на сите луѓе низ светот. Борбата против криминалитетот поврзан со злоупотреба на дрога е макотрпна. Сите држави во светот, меѓународни тела и организации секојдневно ја водат оваа битка донесувајќи најразлични конвенции, стратегии и други акти со кои би се контролирал овој криминалитет. Република Македонија исто така е дел од оваа заедничка борба на светот против нарко-криминалитетот. Таа е потписничка на бројни програми, конвенции и стратегии за борба против овој вид на криминалитет со надеж за спречување на оваа појава. Меѓународната соработка е неопходна за да одговори на меѓународниот криминалитет и за остварување на оваа цел обигаторно е да се споменат следниве меѓународни организации: Интерпол, Треви-група за борба против меѓународниот тероризам, радикализам и екстремизам, Европол, Европрава, Секи-Регионален центар за борба против прекуграничниот криминал, Пактот за стабилност на Југоисточна Европа, Шенгенскиот договор и Конвенцијата за имплементација на шенгенскиот договор. Овие меѓународни организации имаат значајна улога во борбата против траснационалниот криминал преку меѓусебна систематска соработка, подигнување на свеста на државите за меѓународна безбедност и заедничка соработка, промовирајќи доверба, комуникација и професионално партнерство помеѓу странските колеги.

Клучни зборови: нарко-криминал, меѓународна соработка, Интерпол, Европол.

1. ВОВЕД

Организираната борба против нарко-криминалитетот започнала со донесување на Единствената конвенција за опојни дроги од 1961 година која ги обврзала потписничките во рамките на своите граници да одредат соодветни служби чија задача била координација на превентивните и репресивните активности против недозволената трговија со опојна дрога и остварување на тесна меѓусебна соработка.

Доколку нарко-криминалитетот се анализира подлабоко, ќе разбереме дека за да егзистира потребно е да постојат одредени околности. Тоа подразбира дека во зависност од видот на дрогата потребни се посебни

климатски услови за одгледување на природната опојна дрога, а производството и преработката на синтетичките дроги може да се изврши на места со повисока развиена индустриска техника и технологија. Значи најчесто опојната дрога се произведува во една држава, се преработува во друга, а се пласира на пазарите на сите држави во светот, бидејќи потрошувачите, односно консуматорите на дрога ги има низ цел свет. Тоа укажува на меѓународниот карактер на нарко-криминалот, што ја условува потребата од заедничка борба против овој криминалитет, односно неопходноста од меѓународна соработка. Меѓународната соработка во борбата против нарко-криминалитетот е неопходна за да се фатат сите учесници во овој ланец кои настојуваат да бидат анонимни и да се открие и пресече трасата на нарко-криминалот која навидум е невидлива, а е распространета низ целиот свет.

Република Македонија е активен учесник на многубројни интернационални форуми и организации чија главна цел е меѓународна соработка за контрола на дрогата и со тоа има активна улога во борбата против нарко-криминалот.

Во својата надворешна политика поврзана со контрола на дроги, Република Македонија, во согласност со принципите на заедничка одговорност, треба да примени три стратегиски категории на акција.¹⁵⁶

- билатерална и мултилатерална соработка на полето на намалување на побарувачката на дроги (учество во релевантни мрежи) и намалување на снабдувањето (полиција, правда, царина);
- придржување до обврските од меѓународното право, учество во меѓународни тела и организации;
- размена на информации, искуства и знаења, обука, учество на меѓународни случувања (семинари, конференции) итн.

Република Македонија со остварувањето на активна соработка со меѓународните организации и институции на полето на борбата против нарко-криминалитетот гарантира несебична поддршка во борбата против овој криминал, бидејќи остварува соработка со Европскиот мониторинг центар за дроги и зависности од дрога на полето на остварување активности и интервенции за намалување на побарувачката на дрога и исто така значајни се и Канцеларијата на ООН за дрога и криминал и Европол за соработка на полето на намалување на снабдување со дрога.

Меѓународната соработка е неопходна за да одговори на меѓународниот криминалитет и за остварување на оваа цел obligatorно е да се споменат следниве меѓународни организации: Интерпол, Треви-група за борба против меѓународниот тероризам, радикализам и екстремизам, Европол, Евро правда, Секи-Регионален центар за борба против прекуграничниот криминал, а исто така не треба да се изостават и Пактот за стабилност на Југоисточна Европа, Шенгенскиот договор и Конвенцијата за имплементација на шенгенскиот договор. Овие меѓународни организации имаат значајна улога во борбата против транснационалниот криминал преку меѓусебна систематска соработка, подигнување на свеста на државите за меѓународна безбедност и заедничка соработка, промовирајќи доверба, комуникација и професионално партнерство помеѓу странските колеги.

2. МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ НАДЛЕЖНИ ЗА БОРБА ПРОТИВ НАРКО-КРИМИНАЛОТ

2.1. ИНТЕРПОЛ

Меѓународната организација за криминалистичка полиција – ИНТЕРПОЛ¹⁵⁷ е најголемата меѓународна полициска организација, во која членуваат 190 земји од светот (по бројот на членство, е втора најголема светска организација, после ООН).

Формирана е во 1923 година, со цел да ја олесни меѓународната полициска соработка, како и да им даде поддршка и помош на сите организации, служби и сервиси, чија задача е превенција и борба против меѓународниот криминал.

Инаку, иницијативата за создавање меѓународна полициска организација од која ќе настане Интерпол се врзува за Првиот меѓународен полициски конгрес, одржан 1914 година во Монако. Правниците и полициските офицери од 14 земји расправале за:

1. можноста да се забрза и поедностави апсењето на криминалците;
2. усовршување на методите за идентификација;
3. воспоставување централна меѓународна картотека;
4. воедначување на екстрадиционите постапки;

¹⁵⁶ *Национална стратегија за дроги на Република Македонија (2006-2012)*, Министерство за здравство на Република Македонија, Графички Центар-Скопје, Скопје, 2007, стр. 30

¹⁵⁷ Повеќе информации за Интерпол, на нејзината официјална интернет страница <https://www.interpol.int> [пристапено на 20.04.2017]

Вториот меѓународен полициски конгрес се одржал од 3-7 септември 1923 година во Виена. За одржување на тој конгрес најзаслужен бил директорот на виенската полиција, д-р Јохан Шобер (Johan Schober), кој се смета за основач на Интерпол. Во работата на конгресот учествувале 138 делегати од 20 земји и територии (Ријека во тој период била слободна територија). Со одлука на делегатите била формирана Меѓународна комисија на криминалистичката полиција (МККП) со седиште во Виена.

Конгресот усвоил 12 резолуции, и првата го содржела првиот Статут на МККП. Со Статутот на Комисијата се утврдени следниве цели на нејзината дејност: а) остварување на взаемна помош на сите полициски органи според нивните национални закони и б) создавање и усовршување на инструменти и организации кои би ја олесниле борбата против криминалот.

Особено е значаен придонесот на МККП во институционализација на меѓународната соработка и сузбивањето на фалсификувањето на пари и усвојување на Меѓународната конвенција за сузбивање на фалсификувани пари во 1929 година.

Едно од најзначајните достигнувања на МККП се огледа во создавање на посебна радио-телеграфска мрежа за потребите на меѓународната полициска соработка. Крајот на нагорната линија во развојот на Комисијата е означен со „аншлусот“, на Австрија од страна на германската армија 1938 година и почнувањето на Втората светска војна.

По завршетокот на Втората светска војна новиот дух на меѓународна солидарност и блискост на интересите на победничките сили, како и на новоослободените земји, ја реafirмира и потребата од интензивна полициска соработка и нејзино институционализирање.

Во 1946 година на иницијатива на белгијанецот Florent Louwage потпретседател на МККП и генерален инспектор на државната безбедност во Белгија, по дипломатски пат свикал меѓународна конференција која е одржана во Брисел во присуство на 19 држави. На конференцијата била обновена работата на МККП, бил донесен нов Статут и одлука за пренесување на нејзиното седиште во Париз. Со Статутот полициската соработка била ограничена на „општите казниви дела“. Од подрачјето на таа соработка се изземени политичките тела, а тоа претставувало основна реална претпоставка за функционирање на овој облик соработка. Комисијата го задржува статусот не на меѓувладино тело, туку на тело составено од членови делегирани од нивните влади.

Промените на општествените, политичките и воените односи на тоа време се рефлектирале и на работата на оваа организација, па на 25тото заседание на Генералното собрание на МККП бил усвоен нов Статут и е изменет називот на ова тело. Бил усвоен денешниот назив Меѓународна организација на криминалистичка полиција – ИНТЕРПОЛ.

Во однос на правниот статус на Интерпол повеќе време владеала конфузија. Во 1947 година Интерпол побарал од ОН признавање на статус на меѓународна невладина организација, но апликацијата не била прифатена. Но, во 1955 година Резолуцијата на ОН за наркотици упатува на Интерпол како на најквалификувана меѓународна организација за размена на информации за трговијата со дрога така што во 1971 година Интерпол бил признаен од ОН како меѓувладина организација иако не е создадена со меѓународен договор. Според тоа Интерпол претставува меѓународна организација *sui generis*, што од своето основање до денес ја прошири својата активност на повеќе од 180 држави членки.

Основните цели на Интерпол се утврдени во чл. 2 од Статутот на оваа организација во кои се вели дека организацијата се залага:

- да го обезбеди и унапреди заемното помагање на сите органи на криминалистичката полиција во границите на важечките закони во различни земји и во духот на Општата декларација за правата на човекот;
- да воспостави и да ги развива сите институции кои можат ефикасно да придонесуваат во превенцијата и репресијата на општите казниви дела.

Заради политички неутралната улога која мора да ја има, Статутот на Интерпол во чл. 3 забранува било каква активност или интервенција во прашањата или случаевите кои имаат политичка, воена, верска или расна позадина. Неговата работа е насочена пред се на јавната безбедност и тероризмот, организираниот криминал, нелегално производство на дрога и трговија со дрога, шверц со оружје, трговија со луѓе, перење пари, детска порнографија, финасиски и хај-тек криминал и корупција.

Принципи на кои се заснова соработката во рамките на Интерпол се:

- почитување на државниот суверенитет
- примена на кривичното право
- универзалност
- еднаквост на сите држави членки
- соработка со други

- флексибилност на работните методи

Организациона структура на Интерпол ја сочинуваат:

1. Генералното собрание
2. Извршен комитет
3. Генерален секретаријат
4. Национални централни бироа (НЦБ)
5. Советници

Активностите на Интерпол се базираат на следниве три основни функции:

- безбедни глобални комуникациски сервиси/услуги за полицијата
- сервиси на оперативни податоци и база на податоци за полицијата
- сервиси за оперативна поддршка на полицијата

Безбедни глобални комуникациски сервиси за полицијата (Secure global police communication services)

Основа за ефикасно извршување на законите на меѓународен план е можноста полицијата да разменува значајни податоци брзо и безбедно. За таа цел Интерпол разви глобален полициски комуникационен систем познат како I-24/7. Овој систем ги поврзува Генералниот секретаријат во Лион со НЦБ во земјите членки и регионалните канцеларии, со што се креира мрежа за размена на полициски информации и им се овозможува на оние кои го извршуваат законот во земјите членки брз пристап до податоците на организацијата и на другите сервиси. Државите членки можат, исто така, да им дозволат пристап на други овластени тела/органи за извршување на законот надвор од НЦБ, како на пример на единиците за граничната контрола или царинските службеници.

Глобален полициски комуникационен систем - I-24/7

Една од основните функции на Интерпол е да и овозможи на полицијата во светот да разменуваат информации безбедно и брзо. I-24/7 системот кој им овозможува на полицијата во светот едноставна платформа преку која тие можат да делат круцијални информации за криминалците и криминалните активности.

Употребувајќи го I-24/7, НЦБ може да бараат и проверуваат податоци многу брзо, со директен пристап во базата на податоци која содржи информации за осомничени терористи, лица за кои има издадено потерница, отпечатоци, ДНК профил, изгубени или украдени патни документи, украдени моторни возила, уметнички дела и сл. Овие ресурси и овозможуваат на полицијата брз пристап до потенцијално важни информации, олеснувајќи ги со тоа кривичните/криминалистичките истраги. Овој систем, исто така им овозможува на земјите членки пристап до националните бази на податоци на секоја од нив употребувајќи ја business-to business (B2B) врската. Иако I-24/7 е сместен во НЦБ, Интерпол ги поттикнува државите членки да ги прошират нивните врски со граничната полиција, царината и службите за имиграција итн. НЦБ го контролираат степенот на пристап на другите овластени корисници на сервисите на Интерпол и можат да бараат да бидат информирани за истрагите во нивните национални бази на податоци од страна на другите држави.

Сервиси на оперативни податоци и база на податоци за полицијата (Operational data services and databases for police)

Интерпол управува со неколку бази на податоци, достапни на бироата на Интерпол во сите земји членки преку I-24/7 комуникацискиот систем кои содржат: осомничени терористи, основни податоци за криминалци (имиња, фотографии), отпечатоци, ДНК профил, изгубени или украдени патни документи, украдени моторни возила, уметнички дела.

Сервиси за оперативна поддршка на полицијата (Operational police support services)

Интерпол бара да се подигне улогата на НЦБ и регионалните канцеларии и да се зголеми одзивот на Генералниот секретаријат кон нивните потреби. Ова вклучува развој на итна поддршка и оперативни активности насочени во приоритетните области на криминал: бегалци, јавна безбедност и тероризам, дрога и организиран криминал, трговија со луѓе и финансиски и хај-тек криминал. Командниот и координативен центар (ККЦ) работи 24 часа на сите официјални јазици на Интерпол и служи како прва контакт точка за секоја земја членка која се соочува со кризна ситуација. Ако се случи терористички напад или природна непогода, ККЦ и Групата за поддршка во кризи се мобилизираат, се нудат и ја координираат активноста која ја превзема Интерпол во тие случаи.

За само неколку часа тимови за одговор на инциденти и тимови за идентификација на жртвите составени од офицери од Генералниот секретаријат и од земјите членки можат да бидат распоредени на местото на настанот. Уште една компонента на оваа суштинска функција на Интерпол е системот на потерници.

Единицата за криминалистичка анализа придонесува во истрагите преку помош која им ја дава на офицерите кои работат во Генералниот секретаријат и во земјите членки преку истражувања и анализи за трендовите во полето на криминалот. Оваа единица исто така организира за земјите членки тренинг курсеви за техниките на криминалистичката анализа.

Интерпол иницира и координира многу полициски тренинг програми кои покриваат различни приоритетни области на криминал чија цел е да го подигаат капацитетот на државите членки во борбата против меѓународниот криминал.

2.1.1. СОРАБОТКАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СО ИНТЕРПОЛ

Република Македонија¹⁵⁸ на Генералното собрание одржано во Аруба во 1993 година стана членка на ИНТЕРПОЛ, кога беше воспоставено и НЦБ ИНТЕРПОЛ-Скопје, во согласност со член 32 од Уставот на Интерпол¹⁵⁹.

Почнувајќи од 1993 година, Република Македонија, преку НЦБ ИНТЕРПОЛ Скопје, кое од 2003 година е организациски позиционирано во Секторот за меѓународна полициска соработка при ЦПС-БЈБ, остварува соработка со 190 земји членки на ИНТЕРПОЛ и со Генералниот Секретаријат во Лион, согласно пропишаните стандарди за работа на оваа најголема меѓународна полициска организација.¹⁶⁰

Во рамки на Одделението НЦБ ИНТЕРПОЛ Скопје, работат полициски службеници – инспектори, по линии на криминал: меѓународна потрага по моторни возила, недозволена трговија со дрога и оружје, недозволена трговија со луѓе и криумчарење мигранти, финансиски криминал, насилен криминал и тероризам, како и идентификација на лица и проверка на документи.

Оперативната соработка преку ИНТЕРПОЛ се одвива преку размена на полициски информации, сознанија и податоци, како и преку активно и континуирано учество на експерти од МВР во работните групи на ИНТЕРПОЛ.

Во соработка со Генералниот Секретаријат на ИНТЕРПОЛ, во Лион, Франција, Одделението НЦБ ИНТЕРПОЛ Скопје се вклучува во проекти, дава поддршка на заеднички истраги, разменува информации при спроведување на меѓународни операции иницирани од Генералниот Секретаријат на ИНТЕРПОЛ. На покана на Генералниот Секретаријат, претставници од МВР учествуваат на конференции, состаноци и семинари, на кои се разменуваат искуства, добри практики и се договараат идни активности за унапредување на меѓусебната соработка.

Во рамки на СМПС, каде што е позиционирано НЦБ Скопје, воспоставена е дежурна служба 24/7, која што овозможи НЦБ Скопје да функционира во склад со еден од најважните стандарди на ИНТЕРПОЛ за 24 работно време.

Од Април 2003 година, НЦБ Интерпол Скопје е директно поврзано со информацискиот систем I-24/7 на ИНТЕРПОЛ, преку кој се одвива размената на електронска пошта со другите НЦБ-а, како и користење на повеќе WEB – сервиси кои ги овозможува овој систем, меѓу кои директен пристап до централните криминалистички бази на податоци на ИНТЕРПОЛ и електронско распишување на меѓународни потерници. НЦБ Скопје активно партиципира во хранењето на глобалните бази на податоци со информации за лица, возила, документи, уметнички предмети итн. (во моментот во базата на ИНТЕРПОЛ, од НЦБ Скопје распишани се вкупно 57985 украдени/изгубени патни исправи, 372 украдени возила, 161 икона).

НЦБ ги користи АСФ (Automated Search Facilities) базите на податоци за лица, украдени возила, уметнички предмети, изгубени/украдени патни исправи и др. и внесува податоци во истите. Вработените го користат системот на електронска пошта, при што размената на информации помеѓу земјите членки на Интерпол се изведува во затворена и заштитена средина. Електронската пошта која пристига во НЦБ Скопје постојано е следена од оператор, што придонесува за навремено делување, особено во итни случаи.

Пристапот до I-24/7 комуникациски ситем на Интерпол е заштитен како од техничка страна така и во поглед на кориснички пристап. Националниот офицер за заштита на I-24/7 системот кој е вработен во Интерпол-Скопје и е назначен од страна на Генералниот секретаријат врши контрола на пристапот до системот на секој корисник поединечно, доделувајќи им на корисниците различни права на пристап во согласност со нивната функција и работните задачи кои ги извршуваат.

¹⁵⁸ За соработката на Република Македонија со Интерпол повеќе информации на <http://www.mvr.gov.mk/page/interpol> [пристапено на 20.01.2017]

¹⁵⁹ секоја земја-членка мора да именува орган кој ќе делува како централна точка за меѓународна полициска соработка во рамки на организацијата – овој орган се именува Национално централно биро (НЦБ) на ИНТЕРПОЛ (вообичаено именувано според главниот град).

¹⁶⁰ Пошироко за Интерпол: Ангелески, М., Мургоски, Б., Вовед во криминалистика, Факултет за безбедност-Скопје, стр.93-113, Скопје, 2017

2.2. ЕВРОПОЛ

Европол - Европска полициска агенција¹⁶¹ (EUROPOL – European Police Office) е основан со Мастрискиот договор за Европска Унија од 07.02.1992 година како тело што има за цел во рамките на заемната соработка на полето на правдата и внатрешните работи да развие систем на размена на податоци. Според договорот од Мастрихт се предвидувала организациона структура со три групи:

- за тероризам;
- за соработка со националните оперативни криминалистички полиции и
- за дроги и организиран криминал.

Договорот се состоел од три столба:

- дополнување на договорот на ЕЕЗ и Европската комисија за атомска енергија (ЕУРОАТОМ);
- надворешна и безбедносна политика;
- прашања од областа на надворешните и внатрешните работи.

Седиштето на Европол се наоѓа во Хаг, Холандија и започнал со ограничени операции на 03.01.1993 година како Единица на Европол за дрога (Europol Drugs Unit – EDU) во борба против дрогата. ЕДУ била оперативна во периодот 1995-1999 година и на 01.07.1999 година била замената со Европол.

Цел на Европол е подобрување на ефикасноста и соработката помеѓу компетентните служби на државите членки во превенирање и борбата против тешкиот меѓународен организиран криминал.

Со Конвенцијата за Европол од 1995 година (во сила од 1998 година) оваа служба е трансформирана во вистинска меѓувладина полициска организација, независна од европските институции и државите-членки, од типот на Интерпол. Европол има својство на правно лице и може да склучува договори со ЕЗ или држави и да членува во Меѓународната организација на криминалистичката полиција - Интерпол. Со Конвенцијата од 1995 година Европол прераснал во информационо-аналитички и координирачки центар за борба против прометот со наркотици, радиоактивни материјали, трансплатати, прикривање на криминални профити и сл.

Основната цел при основањето на Европол - борбата против трговијата со наркотични дроги, подоцна со одлуки на Советот е проширена врз борбата против тероризмот, против фалсификувањето на платежни средства и перење пари. Договорот од Амстердам ја проширува улогата на Европол во прибирањето и во обработката на информации и во водење на истраги, создавајќи услови за негови интервенции на териториите на државите-членки.

Со одлука на Советот во 2000 година е основан и Европски полициски колеџ (Cepol) од највисоки претставници на државите-членки и државите-кандидати за членство во ЕУ, чијашто задача е поттикнување на соработката помеѓу националните полициски образовни институции, заради развивање на идентични едукативни програми за превенција и репресија на криминалот.

Договорот од Ница од 2001 година востановува потесна соработка меѓу Европол и Евро-правда, во која вторава институција ја развива својата активност во судска поддршка на првата, заради јакнење на борбата против тешките форми на криминал и обезбедување на повисоко ниво на заштита на граѓаните во просторот на слободата, безбедноста и правдата.

Од 01.01.2002 година ингеренциите на Европол се прошириле на сите сериозни форми на меѓународен криминал: тероризам, трговија со луѓе, трговија со дрога, недозволена трговија со радиоактивни и нуклеарни материјали, фалсификување пари, нелегална трговија со возила, перење пари.

Европол претставува супранационално тело востановено со меѓудржавен договор (Конвенцијата) и неговата организациона структура ја сочинуваат: управен совет, извршен орган, национални тела и државни офицери за врска.¹⁶²

Во Европол постојат три различни нивоа на соработка:

- техничка соработка или предвидена обука;
- стратесиска соработка насочена кон размена на генералните трендови во организираниот криминал и начинот на кој организираниот криминал ќе се сведе на минимум или целосно ќе се сузбие, како и размена на информации со нелегално оданочување;
- највисоко ниво на соработка кое ја вклучува размената на персонални податоци и барање за исполнување на стандардите на Европол на полето на заштита на податоци и нивна сигурност.

¹⁶¹ Повеќе информации за Европол на нејзината официјална интрнет страница <https://www.europol.europa.eu/> [пристапено на 15.04.2017]

¹⁶² Пошироко за Европол: Ангелески, М., Мургоски, Б., Вовед во криминалистика, Факултет за безбедност-Скопје, стр.115, Скопје, 2017

Задачи на Европол се: да ја подобри соработката и ефикасноста на полициските служби на државите-членки во борбата против тероризмот, трговијата со наркотични дроги и другите тешки форми на транснационален криминал што укажуваат на постоење на организирана криминална структура и засегаат две или повеќе држави-членки на начин што, според тежината на тие облици на криминал и нивните последици, се налага потребата од заедничка акција (чл.2 од Конвенцијата за Европол).

Во краткиот период на своето дејствување Европол има постигнато забележливи резултати: има учествувано (до 2002 година) во две илјади и триста истраги, од кои над 60% се однесуваат на трговија со дроги, 15% на кражби на автомобили, 8% на перење пари и 4% на трговија со луѓе.

2.3. ЕВРОПРАВДА

Со одлука на Советот во 2002 година е основан Европавда (Eurojust- Европско тело за судска соработка) - орган на ЕУ во подрачјето на третиот столб на судска и на полициска соработка. На неговото основање му претходела долгогодишна расправа, концентрирана врз прашањето за создавање на единствен европски правосуден простор, а непосреден повод за таквата одлука се заклучоците на Самитот во Тампере од 1999 година за создавање на посебно тело што ќе има задача да придонесе за реализација на концептот на ЕУ како простор на слобода, безбедност и правда, составено од судии, јавни обвинители и полициски службеници, делегирани од секоја држава-членка заради зајакнување на борбата против тешките форми на криминал.

По формирањето, прво, на едно такво привремено тело во 2001 година и врз првичните искуства (телото постапувало во над сто и осумдесет случаи во текот на една година со позитивни резултати), на Самитот во Лакен истата година е повторена заложбата за основање на постојан орган, по што е донесена споменатата одлука на Советот. Создавањето на овој орган било инспирирано со потребата од заеднички и ефикасни мерки на спречувањето на потешките форми на криминал, особено на организираниот криминал, со забрзување и поедноставување на формалните судски и полициските постапки во државите-членки. Од друга страна, како што е истакнато во преамбулата на одлуката за неговото основање, тоа антиципира прифаќање и на други структурни мерки на ниво на ЕУ, насочени кон оптимална соработка во постапките на казнено гонење што би се спроведувале на територијата на повеќе држави членки, со почитување на основните човекови слободи и права .

Со создавањето на овој орган се пополнува една осетлива празнина во судската соработка во казнената област, детерминирана во основа со начелото на интергавернментализам, која на сегашното ниво на развиеност и примена на класичните инструменти на соработка (екстрадиција, трансфер на казнената соработка итн.) е далеку под предизвиците што ги отвораат новите и се поопасни форми на криминал кои добиваат транснационални облици (корупција, перење пари, тероризам итн.).

Ефикасната борба против новите форми на криминал е попречена со разликите во казнените законодавства, превладувањето на традиционалните стојалишта за апсолутниот суверенитет на државата и казненото право како негова директна рефлексija, бавноста во ратификацијата и во имплементацијата на меѓународните инструменти за соработката во спречувањето на криминалот итн.

Европавда е основан како орган на ЕУ со правен субјективитет и е составен од претставници на сите држави-членки од редот на судиите, јавните обвинители или полициски службеници кои имаат соодветни овластувања (во правните системи во кои полицијата има, на пример, овластувања да ја води формалната претказнена постапка). Секој од нив може да продолжи да ја врши својата функција во државата што ја претставува. Секој од членовите на ова тело може да има по еден или повеќе помошници. Заради олеснување на работата на Европавда, секоја држава-членка определува еден или повеќе национални кореспонденти, кои соработуваат со неговите членови деташирани од односните држави.

Седиштето на Европавда е во Хаг. Неговите активности се финансираат од буџетот на ЕУ. Својата основна функција - да ја помогне соработката во гонењето на тешките облици на криминал, Европавда не ја остварува спротивно на постојните инструменти на соработка, туку во нивна поддршка и со нивно користење. Според одлуката за нејзиното основање (чл.4), Европавда ги остварува своите активности во судската соработка меѓу државите-членки во однос на следниве казнени дела: дела што со Конвенцијата за Европол од 1995 година се ставени во компетенција на Европол; компјутерски криминал; измами и корупција и сите други дела што ги засегаат финансиските интереси на ЕУ; перењето на приноси од криминал; еколошки криминал; учество во криминална организација; други дела сторени во врска со претходно наведените. И покрај таксативното набројување на делата, теоријата го прифаќа стојалиштето дека таа листа не е затворена и дека подрачјето на неговите активности може да се прошири и на други дела кога тоа ќе го побараат државите-членки.

Активностите на овој орган се состојат во промовирање и подобрување на координацијата помеѓу надлежните органи на државите во однос на истрагите и постапките, подобрување на соработката помеѓу

надлежните органи, особено со олеснување на заемната судска помош и екстрадициите и поддршка на надлежните органи на државите-членки за подигање на ефикасноста на нивните истраги и постапки. Европска правда постапува во истраги и во постапки што тангираат најмалку две држави-членки, што не ја исклучува можноста за негово вклучување во истрагите што се водат само во една држава, или во држава-членка и некоја трета држава.

Активностите на поддршка и олеснување на истрагите се остваруваат на два начини: со поединечни ангажмани на членовите на ова тело во нивните национални држави, или колективно, особено кога се работи за помасовни облици на организиран криминал, за акции од поголем обем или на барање на еден или повеќе членови.

Колегиумот/колеџот на Европска правда се состои од 25 национални членови, секој со по еден глас при одлучувањето. Колегиумот одлучува со квалификувано или просто мнозинство, избира од своите членови претседател и двајца потпретседатели во согласност со Советот.

Во рамките на Европска правда се формираат и *ad hoc* тела и посебни тимови за спречување на определени облици тежок криминал (тероризам, трговија со луѓе итн). Заради надзор над користењето и заштитата на персонални податоци за лица опфатени со неговите активности, во рамките на Европска правда е востановено и посебно надзорно тело што го сочинуваат претставници на сите држави-членки.

Своите активности Европска правда ги остварува проактивно, со определени барања, предлози интервенции итн. во однос на надлежните органи на државите-членки, или реактивно, постапувајќи по барање на тие органи.

Такиот карактер на нејзините активности го детерминира и статусот на претставниците на државите-членки во ова тело: тие не се „офицери за врска“, разменети меѓу нивните национални држави, туку негови функционери како институција на ЕУ, но од друга страна немаат посебно утврдени овластувања, туку ги имаат овластувањата што се определени од страна на нивните национални држави. Тие, значи, имаат статус и овластувања како судии, јавни обвинители или како полициски службеници на нивните матични држави, дефинирани со домашното право и меѓународните инструменти за судска соработка прифатени од таа држава. Така, на пример, националните членови на ова тело имаат пристап кон судските, обвинителските или кон полициските евиденции и податоци во својата држава како и секој друг судија, јавен обвинител или полициски службеник и имаат овластување да воспоставуваат директни контакти со надлежните органи на својата држава. Но, сепак, во крајна инстанција, секоја држава-членка го определува обемот на овластувањата на сопствениот член, така што може да определи минимални или максимални овластувања во однос на истрагите и другите постапки на казнено гонење и соработка со органите на други држави.

Во остварувањето на своите активности Европска правда соработува со другите органи во сферата на судската и полициската соработка, како Европол, континуирано ја известува Комисијата и најмалку еднаш годишно го информира Парламентот и Советот за учеството во истрагите и за нивните резултати. Особено се важни односите со Европол, во однос на кој орган Европска правда нема никаква супремација, туку помеѓу нив е воспоставена соработка како меѓу две независни тела, од кои секое ги развива своите функции на своето специфично подрачје. Притоа, иницијативите за ангажирање на Европска правда доаѓаат обично од Европол.

Со рамковната одлука за „европскиот налог на апсење“ од Советот во 2002 година, во надлежност на Европска правда е ставено одлучувањето кој налог за апсење на определено лице да се изврши во случај кога такви наредби се издадени од судовите на повеќе држави. Исто така, државата што не постапува во рамките на роковите определени со рамковната одлука за извршување на налогот за апсење, должна е да ја известува Европска правда за причините за непочитување на роковите.

Со воспоставувањето на Европска правда не се отстранети сите пречки за поефикасна судска соработка во спречувањето на криминалот. Иако во текот на своето неколку годишно постоење ова тело покажало добри резултати (во 2001 година постапувало во 180, во 2002-202, во 2003-300 барања за истраги и други активности), неговото учество во заедничките истраги, имено, честопати се губи во лавиринтите на меѓународните инструменти за заемната судска соработка. Европска правда донекаде може да ја олесни нивната примена преку создавање на заеднички екипи за истраги, но иницијативата за тоа сепак потекнува од државата-членка. Државите со ништо не се обврзани да одговарат на неговите барања, да разменуваат информации или да ги побараат неговите услуги, а кога бараат негово ангажирање со ништо не се обврзани да ја продолжат истрагата на тој начин или да ги искористат нејзините резултати. Извесен исклучок претставува колективното барање од Европска правда за определени информации или преземање на дејства во истрагите, во кој случај државата, ако го одбие има обврска да го образложи своето одбивање да соработува. Зајакнувањето на улогата на Европска правда, според одделни мислења, претпоставува нејзино трансформирање во „европски центар за експертизи“ што ќе обезбедува експертска помош на националните судови и полиции во откривањето и во гонењето на тешките форми на криминал.

Република Македонија активно соработува со Европол.¹⁶³

Во 2010 година ЕУ воспостави повеќегодишен циклус на политики, чија цел е да се осигура дека во борбата против меѓународниот сериозен и организиран криминал постои:

- Ефективна соработка помеѓу органите надлежни за спроведување на законот на земјите-членки на ЕУ, институциите на ЕУ, агенциите на ЕУ и релевантни трети партнери; со што ќе се испорача
- Кохерентно и сеопфатно оперативно делување, насочено кон најкритичните криминални закани со кои се соочува ЕУ.

Целосниот циклус на политики започна во 2013 година и ќе трае четири години. Се состои од четири клучни чекори:

1. чекор: **SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment)** - Проценка за закана од сериозен и организиран криминал, создадена од страна на Европол, со која се понудија пакет на препораки, засновани темелни анализи на главните закани од криминалот со кои се соочува ЕУ. Советот за правда и внатрешни работи ги користи овие препораки за да ги дефинира неговите приоритети за наредните четири години (2013-2017).

2. чекор: **MASP (Multi-Annual Strategic Action Plans)** – повеќегодишни стратешки акциски планови ќе бидат изготвени од приоритетите, со цел да се дефинираат стратешките цели за борба против секоја приоритетна закана.

3. чекор: **EMPACT (European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats)** – Европска мултидисциплинарна платформа против закани – Во рамки на овие проекти ќе се изготват оперативни акциски планови (ОАП) за борба против приоритетните закани.

4. чекор: **Контрола и проценка** – ефективноста на ОАП и нивното влијание врз приоритетните закани ќе биде контролирано од страна на Комитетот за внатрешна безбедност на Советот на ЕУ - COSI . Во 2015 година, од страна на Европол ќе биде изготвена временска проценка за закана (SOCTA), со цел да се оцени, следи и прилагоди (доколку е тоа потребно) трудот во борбата против приоритетните закани.

SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment) - Проценка за закана од сериозен и организиран криминал

SOCTA има клучна улога во циклусот на политики. Од стратешки приоритети преку оперативно делување, таа треба да осигура пристап заснован на разузнавање, кој што треба да претставува основа за борба против главните криминални закани, со кои се соочува ЕУ.

При подготовката на SOCTA, Европол анализира трендови и примери во посточеките криминалистички податоци, но исто така оди понатаму, преку снимање на опкружувањето и другите фактори, кои ќе влијаат на криминалот во наредните четири години од циклусот на политики. Тоа ја дава основата за основано предвидување од идните закани кон внатрешната безбедност.

Анализите, кои го помагаат развивањето на приоритетите, исто така го поддржуваат оперативното делување.

EMPACT (European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats) – Европска мултидисциплинарна платформа против закани

SOCTA 2013 ги даде основите, врз основа на кои Советот ги усогласи приоритетите во областа на сериозниот и организиран криминал за периодот 2013-2017 година. Секој од наведените приоритети ќе биде преточен во MASP (Multi-Annual Strategic Action Plans) – повеќегодишни стратешки акциски планови, со кои ќе се дефинираат стратешките цели кои треба да се постигнат. Со цел постигнување на овие стратешки цели, ќе бидат создадени ОАП и девет EMPACT проекти ќе бидат иницирани, со цел да се координираат активностите на земјите-членки и организациите на ЕУ против идентификуваните закани. Следните девет EMPACT проекти се:

- Посредување при вршење илегална миграција
- Трговија со луѓе
- Фалсификувани стоки
- Измами со акцизни стоки.
- Синтетички дроги
- Кокаин и хероин
- Недозволена трговија со оружје
- Организиран имотен криминал
- Компјутерски криминал

¹⁶³ За соработката на Република Македонија со Европол повеќе информации на <http://www.mvr.gov.mk/page/europol> [пристапено на 20.04.2017]

Веќе се забележливи подобрувања во соработката во актуелните приоритетни области, со заеднички операции и истраги кои се во тек.

Информациите од овие истраги се враќаат во Европол преку безбеден систем, [SIENA](#), за да бидат анализирани работните досиеја за анализа на Европол - Analysis Work Files (AWFs). Разузнавачките податоци, кои произлегуваат од овие истраги, ќе информираат во фазата на оценување на Циклусот на политики и првичната проценка во 2015 година.

2.4. СЕКИ - СЕЛЕК

СЕКИ е Иницијатива за соработка на земјите од Југоисточна Европа - Southeast European Cooperative Initiative. Во нејзини рамки постои Регионален центар за борба против прекуграничен криминал - Regional Center for combating transborder Crime SEKI Center.

На 26.05.1999 година со потпишување на Договорот за соработка во превенцијата и борбата против прекуграничниот криминал или СЕКИ-договор од страна на Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Грција, Унгарија, Македонија, Молдавија, Романија се основал СЕКИ-центарот и овој договор влегол на сила 01.02.2000 година.

Визијата на СЕКИ центарот е да ја подобри регионалната соработка во борба против прекуграничниот криминал.

Цели на СЕКИ центарот се: воспоставување маханизам заснован на зголемена соработка помеѓу полицијата, царината и другите клучни субјекти во борбата против организираниот криминал со цел државите членки да си помагаат во превенирање, детектирање, истражување, гонење и осудување на прекуграничниот криминал; поддржување на активностите на теренот; обезбедување помош во хармонизација на правото на државите членки согласно барањата на ЕУ; поддржување на националните напори со цел да се унапреди домашната соработка помеѓу органите кои го извршуваат законот; поддршка на специјалните работни групи.

Организационата структура на СЕКИ центарот ја сочинуваат: Заедничкиот комитет за соработка, манаџментот на СЕКИ центарот, офицери за врска и секретаријат.

Во СЕКИ центарот постојат две оперативни методи и тоа: размена на информации која се одвива преку офицерите за врска и работните групи како метод за специјализирана соработка во различни области. Во СЕКИ центарот има активна: работна група за трговија со луѓе, работна група за трговија со дрога, работна група за комерцијални и царински измами, работна група за трговија со украдени возила, работна група за финансиски и компјутерски криминал (Македонија), работна група за борба против тероризмот и работна група за Container Security.

Република Македонија е иницијатор на идејата за формирање на СЕКИ центарот и договорот за соработка го ратификува во 2000 година. Од 2001 година се номинирани и упатени офицери за врска од царината и полицијата во СЕКИ центарот. Во Секторот за меѓународна полициска соработка при МВР има национална фокусна канцеларија со офицер за врска.

На 07.10.2011 година СЕКИ центарот стана СЕЛЕК (SELEC – Southeast European Law Enforcement Center)¹⁶⁴ – Центар за спроведување на законот во Југоисточна Европа). Па така, сите оперативни и стратешки можности и овластувања беа трансферирани на новиот СЕЛЕК.

Република Македонија е членка основач на [Центарот за спроведување на закон во Југоисточна Европа](#) (SELEC) меѓународна организација за спроведување на закон со 12 земји членки од Југоисточна Европа, формирана со цел да обезбеди поддршка за своите земји членки и да ја подобри координацијата на активностите за спречување и сузбивање на криминал, вклучувајќи и сериозен и организиран криминал, во ситуации каде во ваков криминал е вклучен или се чини дека е вклучен елемент на прекугранична активност.

SELEC има повеќе од 15 годишно искуство и стручност за успешно спроведување на заеднички истраги и операции на регионално ниво, за олеснување на брза размена на информации преку офицерите за врски на своите земји членки кои се распоредени на работни задачи во Управата на SELEC во Букурешт, Романија.

Оперативните активности на SELEC се спроведуваат преку осум работни групи кои се занимаваат со прашања поврзани со криумчарење на дрога, финансиски и компјутерски криминал, шверц и царинска измама, недозволена трговија со луѓе, тероризам, украдени возила, криминал поврзан со животната средина и природата, а во овие оперативни активности Република Македонија е координатор на Работната група за финансиски и компјутерски криминал и Работната под-група за криминал поврзан со културно наследство која е дел од Работната група за криминал поврзан со животната средина и природата.

¹⁶⁴ за повеќе информации за СЕЛЕК на неговата официјална интернет страница <http://www.selec.org>
[пристапено на 20.03.2017]

Според Извештајот за запланета дрога од регионот на Југоисточна Европа за 2015 година, земјите на Југоисточна Европа претставуваат главен извор и потрошувачи на марихуана, што се потврдува со податокот дека во 2015 година се запланети околу 3,93 тони марихуана на овој простор, односно во Албанија се регистрирани 44 случаи со запланети 2,872,139 килограми марихуана, потоа следуваат Србија со регистрирани 9 случаи со запланети 450,726 килограми марихуана, во Бугарија се регистриран 3 случаи со запланети 237,095 килограми марихуана и во Република Македонија се регистрирани 3 случаи, при што се запланети 158,957 килограми марихуана.

Според достапните податоци, како и во претходните години, во 2015 година најголемата количина на марихуана е запланета во Албанија.

Во Република Македонија како земја транзит на трговија со марихуана во 2014 година се регистрирани 8 случаи со запланети 206.704 кг марихуана, а во 2015 година 3 случаи со запланета количина од 158,957 кг марихуана.¹⁶⁵

Грција е земја крајна дестинација на марихуана според Извештаите на СЕЛЕК во 2015 година со регистрирани 25 случаи на запланета на 865,890 килограми марихуана.

Низ Македонија поминува Балканската рута која води кон Турција (Албанија-Македонија-Грција-Турција). На граничниот премин Табановце во 2015 година на релација Македонија-Србија се регистрирани 6 случаи на запланета марихуана со вкупна количина од 19,092 кг. Во 2015 година 19 македонски државјани се инволвирани во меѓународна трговија со марихуана, од кои по еден македонски државјанин во Албанија, Русија и Бугарија и 13 македонски државјани во Македонија. Во 2015 година како одгледувачи на канабис се регистрирани 48 државјани на Република Македонија.

Според извештаите на СЕЛЕК во однос на запланетите количества на синтетичка дрога во 2015 година во Југоисточна Европа, регистрирани се 1.339 случаи на вкупно запланети 115,730 килограми амфетамин, 5.939 случаи на запланети 1,930.886 килограми екстази и 2.093 случаи на запланети 261,834 килограми метаамфетамин, со вкупната вредност околу 1 милион евра за амфетамин, 80 милиони евра за екстази и 5 милиони евра за метамфетамин.

Во Република Македонија компаративно во 2014 година регистрирани се 31 случај на вкупно запланети 1.174 кг амфетамин, а во 2015 година регистрирани се 39 случаи со вкупно запланети 0.466 кг амфетамин. Во однос на запланета на екстази во 2014 година запланети се 0.330 кг екстази, а во 2015 година 0.103 кг екстази. Во 2014 година запланета на метамфетаминот во Македонија изнесува 0.040 кг, а во 2015 година 0.070 кг метамфетамин.¹⁶⁶

Со координирана соработка на земјите членки на СЕЛЕК во борба против криминалитетот со поврзан со злоупотреба на дрога во 2015 година во Република Македонија откриена е лабораторија за производство на амфетамин, при што е уапсен македонски државјанин. Лабораторијата била лоцирана во стан во Скопје каде биле пронајдени различен спектар на забранети супстанции: 85 апчиња и 79.23 грама мешавина на амфетамин и метамфетамин, 9 таблети метамфетамин, 17.36 грама амфетамин, 31.47 грама марихуана, 4.67 грама семе, како и 78 грама Levamisol лек кој се користи во ветеринарната медицина за лекување на цревни паразити. За производство на таблети е употребени рачно изработени направи „squeezers“ (под притисок) во облик на цилиндар, на кои имало видливи логоа.

Во координирана соработка на земјите членки на СЕЛЕК, Албанија, Македонија, Србија, Турција и ДЕА е изведена акцијата ВОДНО/Chema во 2015 година со која е пресечен синџир на трговијата со марихуана и хероин со крајна дестинација кон Западна Европа. Акцијата била успешно изведена, при што биле уапсени 17 лица и запланети хероин, кокаин, марихуана и канабис. Оваа заедничка истрага била наградена со трета награда за второто полугодие на 2015 година од страна на Комитет за награди на СЕЛЕК.¹⁶⁷

3. ЗАКЛУЧОК

Меѓународната соработка во борбата против нарко-криминалот е неопходност, потреба, што се потврдува со фактот дека сите држави во светот, многубројните меѓународни организации и тела се активно вклучени во оваа борба, користејќи ги сите расположливи механизми и инструменти со цел искоренување на овој феномен кој „коси“ по човечкиот живот и ги урива економиите на многу земји.

Меѓународната соработка е основен услов во откривање на меѓународните нарко-криминални траси и запланување на огромни количина на дрога која се пласира на светските нарко-пазари. Заедничката

¹⁶⁵ Report on drug seizures in Southeast Europe for 2015, стр. 59 и 46

¹⁶⁶ Ибид, стр. 59

¹⁶⁷ Ибид, стр. 79

меѓународна соработка е особено значајна во откривање на сите можни начини и методи за транспорт и складирање на дрога и будно следење на нарко-криминалците ширум светот. Соработката на меѓународен план на сите држави во светотот им овозможува зајакнување на безбедноста, поголеми гранични контроли, ефикасно откривање, разјаснување и докажување на нарко-криминалитет и вложување на заеднички сили во подобрување на механизмите и инструментите во борба против овој криминалитет.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелески, М., Вовед во криминалистика, Графос-Куманово, Скопје, 2007
- Ангелески, М., Мургоски, Б., Вовед во криминалистика, Факултет за безбедност-Скопје, стр.93-115, Скопје, 2017
- Action Plan on drugs between the EU and Western Balkan countries (2009-2013)
- Богданова-Смилевска, Б., Ефикасноста на органите на кривичниот прогон во спречување, откривање, разјаснување и докажување на кривичните дела поврзани со злоупотреба на дрога-докторски труд, стр.122-144, Скопје, 2017
- Бошковиќ, М., Организовани криминалитет и корупција, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2004
- Gogov, B., Judicial Police in the new Law on Criminal Procedure of the Republic of Macedonia, International Scientific Conference, Security and Euroatlantic perspectives of the Balkans, police science and police profession, Volume II, 25-26 May 2012, Ohrid, pp. 634-644
- Dimovski, Z., Babanoski, K., Ilijevski, I., Republic of Macedonia as a transit country for the illegal trafficking in the „Balkan route“, Varstvoslovje, Journal of criminal justice and security, year 2015, no.2, pp. 203-217
- Dimovski, Z., Ilijevski, I., Babanoski, K., Narco-terrorism in the contemporary conditions: Financing of the terrorist activities by the illegal drug trafficking, International scientific conference Contemporary trends in social control of crime, Faculty of security – Skopje, vol. II, Ohrid, 30-31.05.2016, pp. 203-214
- EU Drug Strategy 2005-2012
- EU Drug Action Plan 2009-2012
- Лабовиќ, М., Власта корумпира: на епистемолошко, глобално-политичко ниво: вистината за Македонија и неспроведувањето на квалитативно новата предлог-национална стратегија против корупцијата и организираниот криминал, Де Гама, Скопје, 2006
- Најрија-Сижериќ, С., Прикривене истражне radnje u borbi protiv organizovanog kriminaliteta – primjer Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2009
- Marinković, D., Suzbijanje organizovanog kriminala – specijalne istražne metode, Beograd, 2010
- Mirčeva, S., Rajkovićevski, R., Policing in the Republic of Macedonia, in Gorazd Meško, C.B. Fields, B. Lobnikar, and A. Sotlar (Eds.), Handbook on Policing in Central and Eastern Europe, Springer Publishing, 2013
- Natarajan, M. ed. 2010. Drugs of Abuse: the International Scene. Farnham: Ashgate, YC, 2010
- Национална стратегија за дроги на Република Македонија (2006-2012), Министерство за здравство на Република Македонија, Графички Центар-Скопје, Скопје, стр.30, 2007
- Petrović, B., Narkokriminal, Sarajevo, 2004
- Sijerčić-Čolić, H., Прикривене истражне radnje u borbi protiv organiziranog kriminaliteta – primjer Bosne i Hercegovine, Zbornik radova, Split, broj 4/2009
- Report on drug seizures in Southeast Europe for 2015
- Thanasis, A., Drug Policy and Drug Legislation in South East Europe, Diogenis Association, Nomiki Bibliothiki, 2013
- The Regional Serious and Organized Crime Threat Assessment (SOCTA), project “Enhancing Capacities for Strategic Analysis and Strategic Assessment in the Criminal Investigation Directorates of the Serbian, Montenegrin and the former Yugoslav Republic of Macedonia Ministries of Interior”, Government of Switzerland within the Regional Police Cooperation Programme (2012-2016)
- Wainwright, T., Narconomics: How to run a drug cartel, Public affairs, New York, 2017
- <https://www.europol.europa.eu/>
- <https://www.interpol.int>
- <http://www.mvr.gov.mk/page/europol>
- <http://www.mvr.gov.mk/page/interpol>
- <http://www.selec.org>